

Dr. Mujzer Péter*

A magyar megszálló erők páncélos alakulatai

A MAGYAR MEGSZÁLLÓ ERŐK PÁNCÉLOS ALAKULATAI 1941–1944

A Magyar Királyi Honvédség 1941 ősztől Ukrajnában részt vett a front mögötti területek hadtápvonalainak biztosításában. A magyar megszálló erők kötelékében gyalogdandárokat, könnyű hadosztályokat vetettek be. Az alkalmazott egységeknél a rendszeresített nehézfegyverzetüket, tüzér-ségük jelentős részét nem mozgósították és nem küldték ki a frontra. Ezt a magyar vezetés részben a feladat rendfenn-tartó mivoltával, részben az általános fegyverzet- és felsze-reléshiánnyal indokolta.

A magyar csapatokat hatalmas területen alkalmazták a vasút- és hadtápvonalak biztosítására és a partizánvéte-kenység kordában tartására. Azonban sem létszám, sem fegyverzet és felszerelés tekintetében nem tudtak megfe-lelni az elvárásoknak. A jól szervezett, létszám- és fegyver-zeti fölányben lévő szovjet partizán-, és esetenként reguláris erőkkel szemben mindvégig alárendelt szerepet játszottak. A fegyverzeti hiányokat a helyszínen zsákmányfegyverek beállításával igyekeztek pótolni, ezekhez a fegyverekhez azonban hiányoztak a pótalkatrészek, optikai felszerelések, és a lőszerellátás esetleges volt.

1941 őszen a megszálló erők állományába az 1. hegyiva-dász- és a 8. határvadászdandár, a 15., 16., IX. kerékpáros

1. ábra. Souma S-35-ös harckocsi, a 101. megszálló páncéloszászad állományában (1943)

ÖSSZEFOGLALÁS: 1942 januárjában a korábbi erőket 5 gyalogdandár és két kerékpáros zászlóalj váltotta fel a megszálló erők kötelékében. Az 1942–1944 közötti időszakban a megszálló harckocsiszázadokat is megszervezték. A század 1 nehéz és 3 könnyűharckocsi-szakaszból állt. A nehéz szakasz SUOMA S-35-ös, a könnyű szakaszok Hotchkiss H-35-ös harckocsival voltak felszerelve.

KULCSSZAVAK: Magyar Királyi Honvédség, megszálló erők, SUOMA S-35 harckocsi, Hotchkiss H-35 harckocsi

2. ábra. R-35-ös alvázra épített német páncélvadász magyar személyzettel (Filmhíradó felvétel, 1943)

zászlóaljak tartoztak. 1942 januárjában a korábbi erőket 5 gyalogdandár és két kerékpáros zászlóalj váltotta a meg-szálló erők kötelékében. Az 1942–1944 közötti időszakban, a fokozódó partizánvétekenység hatására, mozgó tűztá-mogató erőként megszervezték a megszálló harckocsi-századokat is. A 101. és a 102. megszálló harckocsiszázad mellett – egyes források szerint – a 103. megszálló harckocsiszázadot is megszervezték.

A 101. megszálló harckocsiszázadot a 1./I. harckocsi-zászlóalj állította fel 1942 októberében. A század parancs-noka Pongrácz József őrnagy volt. Az egységet a németek által átadott francia zsákmányharckocsikkal szerelték fel. A század egy nehéz és három könnyűharckocsi-szakasz-ból állt. A nehéz szakasznak 2 db SOUMA S-35-ös harckoc-sija, a könnyű szakaszoknak összesen 15 db Hotchkiss H-35-ös harckocsija volt.

A 101. megszálló harckocsiszázad harcjárműveit nem kötelékben alkalmazták, hanem szakaszonként vagy jár-művenként vetették be a megszálló erők alkalmazási terü-letén. A páncélosokat konvoj kísérésre, a hadtáp- és köz-lekedési vonalak ellenőrzésére, megnyitására, partizánva-dászatban résztvevő erők megerősítésére alkalmazták. A vasútvonalak biztosítására használt magyar és német páncélvonatokhoz mobil támogató járműként osztották be a harckocsikat. Pőrekocsin a páncélvonathoz kapcsolták, és egy speciális rámpa segítségével bárhol bevethették a harcjárműveket.

A 101. megszálló harckocsiszázad 1944 májusától szept-emberig, a II. magyar tartalék hadtest alárendeltségébe ke-rült. A 101. század 17 hónapot töltött hadműveleti területen, ahol a partizánokkal, illetve a reguláris szovjet erőkkel vívott harcokban az összes beosztott harcjárművét elveszítette.

ABSTRACT: In January 1942, instead of the former forces five infantry bri-gades and two bicycle battalions were deployed in the formation of the occupying forces. In the period between 1942 and 1944, occupying tank companies was also established. A company was composed of one heavy tank platoon and three light tank platoons. The heavy platoon was armed with SUOMA S-35 tanks, while the light platoons had Hotchkiss H-35 tanks.

KEY WORDS: Royal Hungarian Army, occupying forces, SUOMA S-35 tank, Hotchkiss H-35 tank

* ORCID: 0000-0003-2199-3673

3. ábra. Zsákmányolt ex-szovjet páncélvonat, magyar személyzettel

5. ábra. Magyar alkalmazású, R-35-ös alvázra épített páncélvadász

A 102. megszálló harckocsiszázadot az 1./II. harckocsi-zászlóalj állította fel 1943-ban; parancsnoka Parázsó Zoltán őrnagy volt. A század két-két könnyű harckocsi- és páncélgépkocsi-szakaszból állt, szakaszonként 3-3 db 38M Toldi könnyű harckocsival és 39M Csaba páncélgépkocsival. Az alegység a keleti megszálló erők mozgó tartalékaként működött. A harckocsiszázad 1943 decemberében érkezett meg alkalmazási területére, Kremenyecbe, később áttelepült Stanislauba.

1944. március 24-én a 102. megszálló század egyik 38M Toldi könnyű harckocsija és egy 39M Csaba páncélgépkocsija közös felderítést hajtott végre Kolomea térségében. Hirtelen ellenséges tüzet kaptak a reguláris szovjet erőktől. Koós Miklós főhadnagy súlyosan megsérült. Ugyanaznap egy másik felderítést végző 39M Csaba páncélgépkocsit elfogtak a szovjet csapatok. Parancsnokát, Russ Artúr zászlóst eltűntként jelentették. Március 25-én, Basó József főhadnagy parancsnoksága alatt egy harckocsiszakasz három db 38M Toldi könnyű harckocsiját bevetésre küldték Kolomea körzetében. A könnyű harckocsik belefutottak egy szovjet lesállításba, a vezér harcjármű láncfalpát ellőtték, mozgásképtelenné vált. A másik két Toldi könnyű harckocsi akkor akadt el a mély sárban, amikor vissza akartak fordulni. A kezelőszemélyzet nem sérült meg, gyalog szerencsésen visszatértek a saját egységükhöz.

A 102. megszálló harckocsiszázadot a 2. magyar páncélos hadosztály Galíciába való kiérkezése után feloszlatták, és személyi állományát, valamint a megmaradt harcjárműveket beosztották a páncélos hadosztályba.

1943-ban a VII. kerékpáros zászlóalj is a megszálló erők állományába került, a zászlóalj két kerékpáros századdal egy-egy páncélgépkocsi- és nehézfegyver-századdal rendelkezett. A páncélgépkocsi-század 8 db 39M Csaba páncélgépkocsival rendelkezett.

4. ábra. H-35-ös ex-francia harckocsi a magyar 101. megszálló páncéloszázad kötelékében, hatszögletű felségjelzéssel (1942)

A magyar megszálló erők a vasútvonalak biztosítására páncélvonatokat is alkalmaztak. A honvédség a keleti fronton – az eltérő nyomtáv szélesség miatt – a németek által zsákmányként átadott 1 db lengyel és 1 db szovjet páncélvonatot használta.

FORRÁSOK

1. huszár hadosztály 1944/45, HHA, 1992;
- A m. kir. Fegyveres erők képeskrónikája (1919–1945), Vitézi Szék, 1977;
- Adonyi-Náredny Ferenc – Nagy Kálmán: Magyar huszárok a II. világháborúban, HHA, 1990;
- Bíró Ádám – Éder Miklós – Sárhidai Gyula: A Magyar Királyi Honvédség külföldi gyártású páncélos harcjárművei 1920–1945, Petit Real, 2006;
- Bíró Ádám – Éder Miklós – Sárhidai Gyula: A Magyar Királyi Honvédség hazai gyártású páncélos harcjárművei 1920–1945, Petit Real, 2012;
- Bonhardt Attila – Sárhidai Gyula – Winkler László: A Magyar Királyi Honvédség fegyverzete 1919–45, 1, Zrínyi, 1992;
- Dálnoki Veress Lajos: Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt (1920–1945), München, 1974;
- Dombrády Loránd – Tóth Lajos: Magyar Királyi Honvédség 1919–45, Zrínyi, 1987;
- Csima János: Források a Magyar Honvédség II. világháborús történetének tanulmányozásához, Zrínyi, 1961;
- Gosztonyi Péter: A Magyar Honvédség a II. világháborúban, Európa, 1992;
- Görgey Vince: Páncélosok előre!, Stádium, 1942;
- Splényi: Az utolsó magyar huszárok, Magyar Huszár Egyesület (HHA), 1996;
- Szabó Péter – Számvéber Norbert: A keleti hadszíntér és Magyarország, Püldo, 2009;
- Rada Tibor: A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia és testvérintézetek összefoglaló története 1930–1945, Gálos Nyomdász Bt, 1998;
- Sőregi Zoltán – Végső István: Gyorsan, bátran, hűséggel, A m. kir. „Balogh Ádám” 15. honvéd kerékpáros zászlóalj története, Timp Kiadó, 2009;
- Ungváry Krisztián: A magyar honvédség a második világháborúban, Osiris, 2005;
- Dombrády Loránd: A horthysta katonai vezetés erőfeszítései a páncélos fegyvernem megerősítésére, Hadtörténeti Közlemények, 1969/2., 1970/4.;
- Szabó Kristóf: A 101. önálló harckocsi század vázlatos története, Katona Újság, 2011/5.;
- Péter Muzser: Hungarian Mobile Forces 1920–45, Bayside Books, 2000.

(Fotók a szerző gyűjteményéből.)